

25. FEBRUAR 2025 | OPDATERET/GENNEMLÆST 16. MAJ 2025

TEMASIDE FOR EN HØJERE SO-OVERLEVELSE

Der er flere ting, du kan gøre i stalden for en højere so-overlevelse. Du skal i sær have fokus på ben- og klovskader hos dine søer, som er den hyppigste aflivningsårsag hos søer. Derudover er godt management med fokus på udvælgelse af polte og dagligt tilsyn i stierne helt afgørende for at få en højere so-overlevelse. På varme tidspunkter af året er det vigtigt at fokus på at undgå varmemstress hos søerne.

En målrettet indsats og en viden om, hvorfor dine søer dør, kan gøre en forskel på at få hævet so-overlevelsen. På denne side får du viden til, hvad du skal være opmærksom på - og hvor du skal sætte ind, hvis du ønsker at hæve so-overlevelsen i din besætning.

SOLIV 3.0 - LÆR AF DE BEDSTE

En af de personer, der har stor fokus på, at søerne trives, er Alison Bøje Due Jensen. Hun er farestaldsmedarbejder i en besætning i Uldum. Få hendes viden og tips til bedre management hos søerne i drægtighedsstalden:

Alison vurderer søernes benstilling og vægter at søerne går i nogle tørre omgivelser.

Alison viser, hvordan hun passer sygestien, søerne og behandler dem.

Hvad gør Alison helt konkret i drægtighedsstalden, for at søerne kommer i godt huld? Og hvordan hjælper hun sig selv med at bevare overblikket?

DET DAGLIGE TILSYN I STALDEN

Grundigt dagligt tilsyn af alle polte, gylte og søer reducerer antallet af søer, der må behandles og/eller aflives og i de fleste tilfælde vil det øge faringsprocenten.

Ved det daglige tilsyn skal medarbejdere være ekstra opmærksomme på gylte og unge søer samt dyr i stier, hvor gruppen lige er dannet.

Der skal afsættes god tid til tilsyn, og det anbefales, at to erfarne medarbejdere hjælpes ad. Tilsyn er en selvstændig arbejdsopgave, der ikke bør kombineres med andre opgaver, men meget vel kan foregå før/efter andre opgaver.

➤ **DOWNLOAD: DAGLIGT TILSYN OG HÅNTERING AF AFVIGERDYR**

➤ **DOWNLOAD: FAKTAARK - TILSYN AF SØER I DRÆGTIGHEDSSTALDEN**

Brug halm ved tilsynet: Ved tildeling af halm, vil søerne hurtigt rejse sig, hvorimod risikosøer ikke kommer så hurtigt på benene.

En tidlig indsat hos syge søer eller søer med smerte er afgørende.

Highlights fra webinar "Det kloge tilsyn": Få mest ud af det tilsyn, du fører med dine søer, så du er sikker på at gennemgå alle staldafsnit.

NÅR SOEN ER SYG: SYGESTI OG JOURNAL

Polte, gylte eller søer, der f.eks. har skuldarsår, udskudt endetarm, er skadet eller halte, skal opstaldes i sygesti.

For at kunne gennemføre en effektiv behandling af syge dyr skal der være rigelig med gode sygestier. Der bør føres journal for hver syg so, så det er muligt at følge og vurdere, om soen bliver bedre.

Hvis behandling af dyret foretages rettidigt/tidligt i sygdomsforløbet, er der store chancer for, at dyret kan forblive eller hurtigt kan returnere til sin sti.

➤ **DOWNLOAD: DEN KORREKTE SYGESTI**

➤ **DOWNLOAD: FAKTAARK - SYGESTIER TIL SØER**

➤ **DOWNLOAD: BRUG SYGEJOURNAL**

Gå stuegang hos søerne: Stine Mikkelsen, griseproducent, og Claus Heisel, dyrlæge, går stuegang hos de syge grise. De er inde i hver eneste sti i sygeafsnittet, hvor hver gris bliver tilset.

Anbefalinger til søer i søer i sygesti: Dyrlæge Andreas Birch viser, hvordan du kan hæve din so-overlevelse ved at have indrettet sygestierne korrekt.

UDVÆLG DE RIGTIGE POLTE

Uanset om du producerer polte i dit eget sohold eller indkøber polte, skal de ved løbning være egnede som avlsdyr. Løbende selektion og styring af tilvækst og rygspæktykkelse er afgørende for, at poltene forbliver i soholdet og får mange kuld.

Dit fokus skal rettes mod benstilling, klove, bevægelse, sår og skader samt vægt i forhold til poltens alder.

- **DOWNLOAD: EGEN PRODUKTION AF POLTE INDTIL 60 KG**
- **DOWNLOAD: EGENKONTROL AF POLTE OVER 60 KG (INDKØB OG EGENPRODUKTION)**

Kig på dine polte, så du kan gribe ind, før skaden er sket.

Highlights fra So-seminar 2021 om avl, opformering og selektion af polte.

FOREBYG BEN- OG KLOVSKADER HOS DINE SØER

Ben- og klovproblemer er den hyppigste aflivningsårsag - især blandt gylte og unger søer. Halvhed opstår ofte i forbindelse med gruppering af dyrene. Er der problemer med rangorden i drægtighedsstalden, anbefales det at gå fra dynamiske til stabile grupper.

Stabile grupper kan være med til at forebygge ben- og klovskader hos søerne, fordi der ofte kun være være rangkampe de første dage.

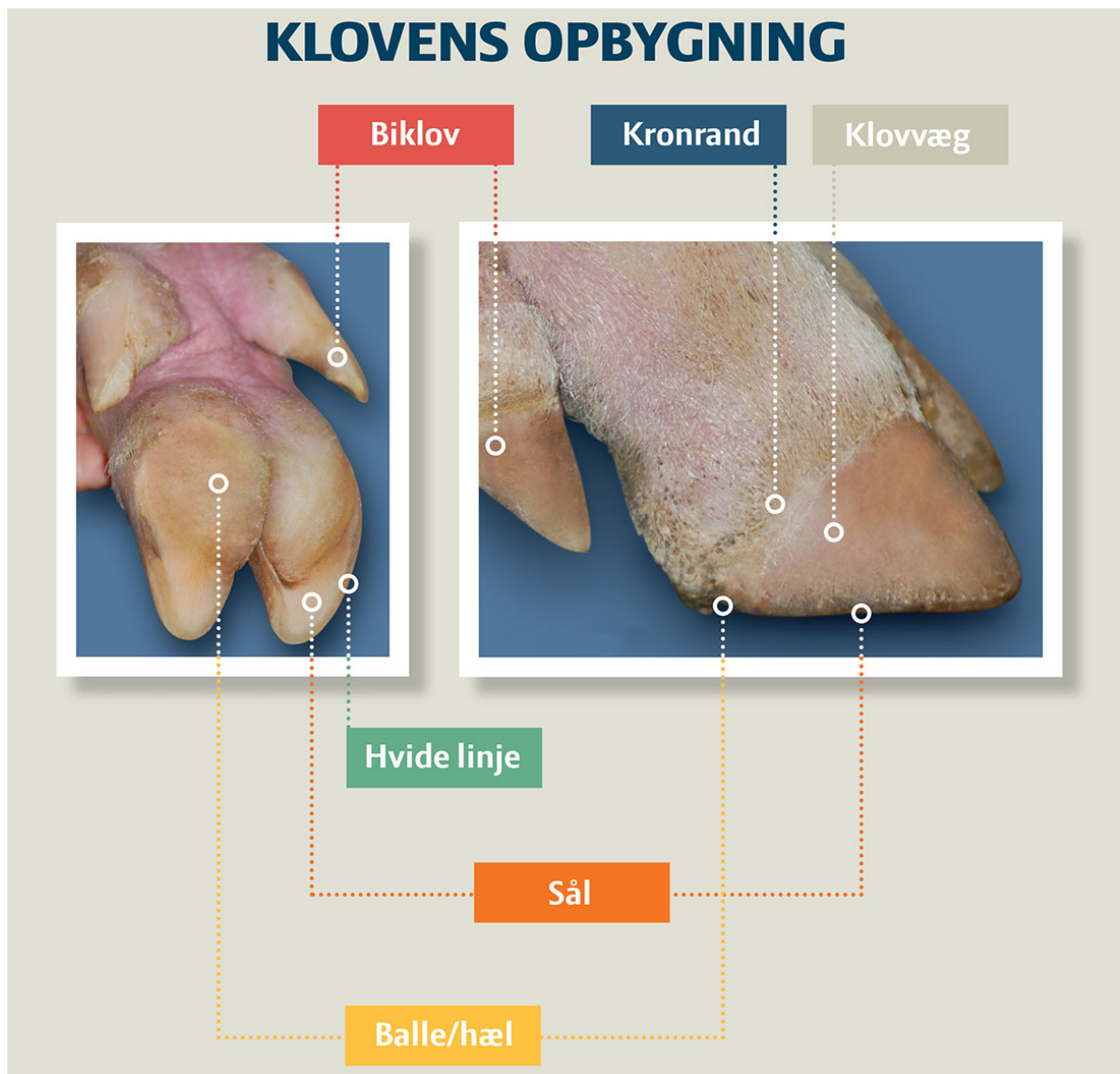
Mange klovforandringer kan forebygges - vi har samlet de gode råd i en klovplakat, som også giver gode forslag til en målrettes indsats afhængig af klovskade.

- **DOWNLOAD: KLOVE MED SKADER - FORSLAG TIL INDSATSER**
- **DOWNLOAD: GODE BEN OG KLOVE**

Hvis der er mange søer med ben- og klovproblemer, skal der udarbejdes en strategi i samråd med rådgiver/dyrlæge.

En god benstilling, ensartede klove med tilpas længde og en ubesværet gang er afgørende for dyrets overlevelse. Det er vigtigt at vide hvordan en sund klov ser ud samt have kendskab til mulige årsager til klovforandringer.

KLOVENS OPBYGNING

Hvis du ved, hvordan den sunde klov ser ud og hvilke dele, den består af, er det også nemmere at spotte klovskader hos grisen.

VURDER SOENS BEN OG KLOVE I FORBINDELSE MED FLYTNING ELLER OMKRING FARING

Det er lettest at vurdere et dyrs ben og klove i forbindelse med flytning, eller når soen f.eks. ligger i farestien.

Soen er mest rolig omkring faring, og det er derfor et godt tidspunkt at tjekke, hvordan soens ben- og klovkvalitet på det tidspunkt.

NÅR SØERNE PLUDSELIGE DØR

Søer kan dø uden forudgående varsling. Hyppige årsager for pludselig død hos søer er:

- Organdrejning
- Gaspustersyndrom
- Tilbageholdte fostre
- Varmestress
- Overfald

Obduktion er en mulighed for at få et bedre grundlag for mulige tiltag.

Erfaringsmæssigt vil et øget fokus på hygiejne i fodersystemet, formalingsgrad og antal daglige fodringer kunne forebygge, at søer dør uventet.

HOLD EKSTRA ØJE MED DINE GRISE PÅ VARME DAGE

Hvis udetemperaturen er høj, skal du holde øje med, om der er tegn på, at dine søer har det for varmt:

- For at nedkøle sig vil grisen forsøge at øge kontakten med underlaget ved at lægge sig i udstrakt sideleje.
- Grisen vil forsøge at søle, så fordampningen fra kroppens overflade nedkøler den.
- Grisen vil øge åndedrætsfrekvensen, hvilket er en energikrævende proces og dermed en betydelig "omkostning" for dyret.
- I meget varme perioder kan grisen skifte døgnrytme, så den er aktiv om natten i stedet for om dagen.

› **DANSK FAKTAARK: SOMMER I DRÆGTIGHEDSSTALDEN**

› **ENGELSK FAKTAARK: SOMMER I DRÆGTIGHEDSSTALDEN**

› **DANSK FAKTAARK: SOMMER I FARESTALDEN**

› **ENGELSK FAKTAARK: SOMMER I FARESTALDEN**

Vi viser dig, hvordan du bedst indstiller styringen til ventilationen, så den passer til de høje temperaturer i sommermånederne.

Når luften er varm udenfor, så stiger temperaturen også i stalden. Derfor skal du sikre dig, at din faresektion er gjort klar til varmen.

Et typiske tegn på, at der er for varmt i stalden, er, når søerne begynder at ligge i sideleje.

I sommervarmen skal der være adgang til rigeligt drikkevand til søerne.

I webinarret kommer vi ind på, hvordan du ruster dig bedst til de varme måneder af året. Herunder varmistress, staldforhold og projektet UpCooling fra Københavns Universitet, fodersammensætning, -opbevaring og -tildeling, arbejdstilrettelæggelse og sommerferieplaner for medarbejderne.

Dette webinar handler om, hvordan du bedst går de varme måneder i møde i dit sohold, og hvordan du tømmer din silo og undgår toksiner i foderet. Begge dele kan være med til at hæve so-overlevelsen.

OVERBLIK OVER PROBLEMER MED DØDE SØER - BRUG SEGES INSIGHT

For at løse problemer med døde søer er det væsentligt at få et godt overblik over, hvorfor dine søer dør med SEGES Insight. Overblikket får du både ved at registrere døde søer korrekt og efterfølgende blive i stand til at trække analyser, der angiver fordelingen af døde søer samt hvornår i cyklus, søerne dør. Dette gælder både for slagtede, selvdøde og aflivede søer.

Hør hvordan griseproducent og næstformand i Landbrug & Fødevarer Sektor for Gris Allan V. Pedersen bruger SEGES Insight. Klippet starter fra 00.53.

Video: Hvorfor dør søerne - få et overblik

Andreas Birch, dyrlæge fra Ø-Vet, bakker op om at registrering af, hvorfor dine søer dør, er med til at give et overblik over, hvor du har problemer.

- **DOWNLOAD VEJLEDNING TIL BRUG AF DIAGNOSER VED DØDE SØER**
- **DOWNLOAD VEJLEDNING TIL RAPPORT FOR DØDE SØER**

DER ER ØKONOMI I ØGET SO-OVERLEVELSE

I forbindelse med tidligere kampagner med fokus på øget so-overlevelse har beregninger vist, at for hvert procentpoint sodødeligheden reduceres, kan der tjenes 50 kr./årsso.

I en besætning med 1.000 årssøer, som har 14 % sodødelighed, vil dækningsbidraget hæves op til 250.000 kr. om året ved at reducere sodødeligheden til 9 %, som er branchens målsætning.

FRIVILLIG UDSKIFTNING

I besætninger med en høj so-overlevelse er der mulighed for at udsætte søer, når de ikke længere vurderes produktive. I besætninger med høj sodødelighed, hvor en stor gruppe af søer aflives eller dør akut, er det langt sværere at gennemføre en optimal udskiftning af søerne.

I de bedste besætninger slagtes minimum 80 % af de udsatte søer, og dette niveau bør tilstræbes. Det giver god mulighed for at udsætte de rigtige søer ved fravæning og dermed sikre, at holdstørrelsen bliver så ens som muligt.

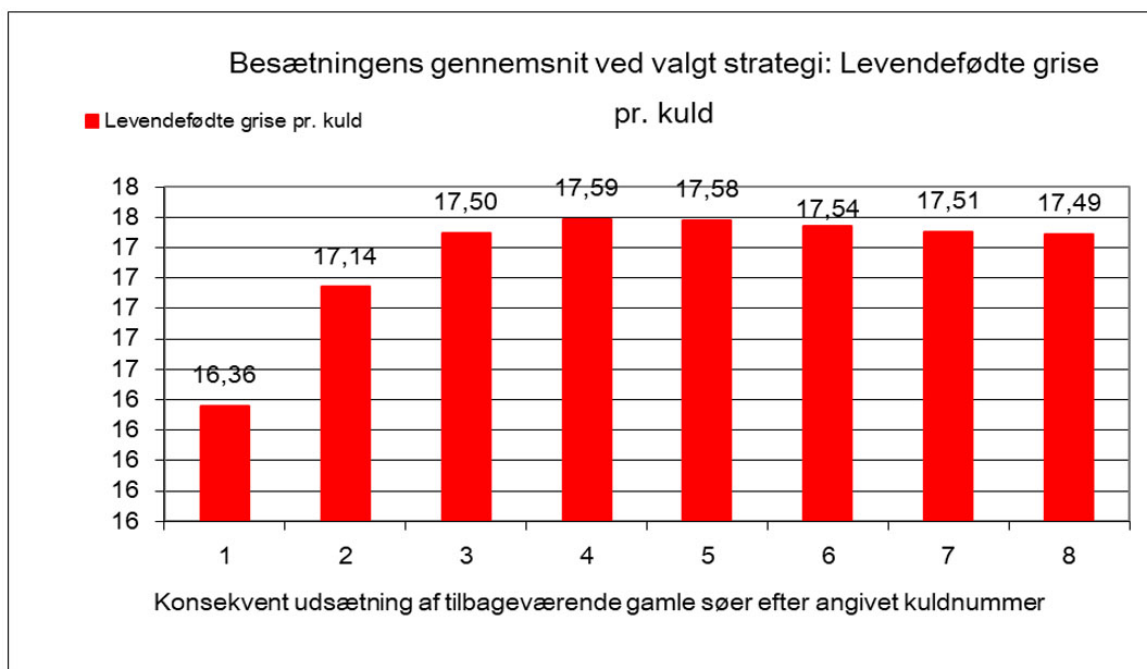
UDSKIFTNINGSPROCENT

Normalt ligger andelen af 1. kuldssøer på 20-25 %, hvilket svarer til en årlig udskiftning på 45-55 %. Der bør sigtes efter at udsætte 5-10 % af søerne for hvert kuldnummer. Det er derfor vigtigt, at der er det rigtige antal løbeklare polte klar hver uge. Disse polte skal erstatte ældre søer, der ikke længere er produktive (lav kuldstørrelse, dårlige moderegenskaber).

LEVENDEFØDTE GRISE I EN GENNEMSNITSBESÆTNING

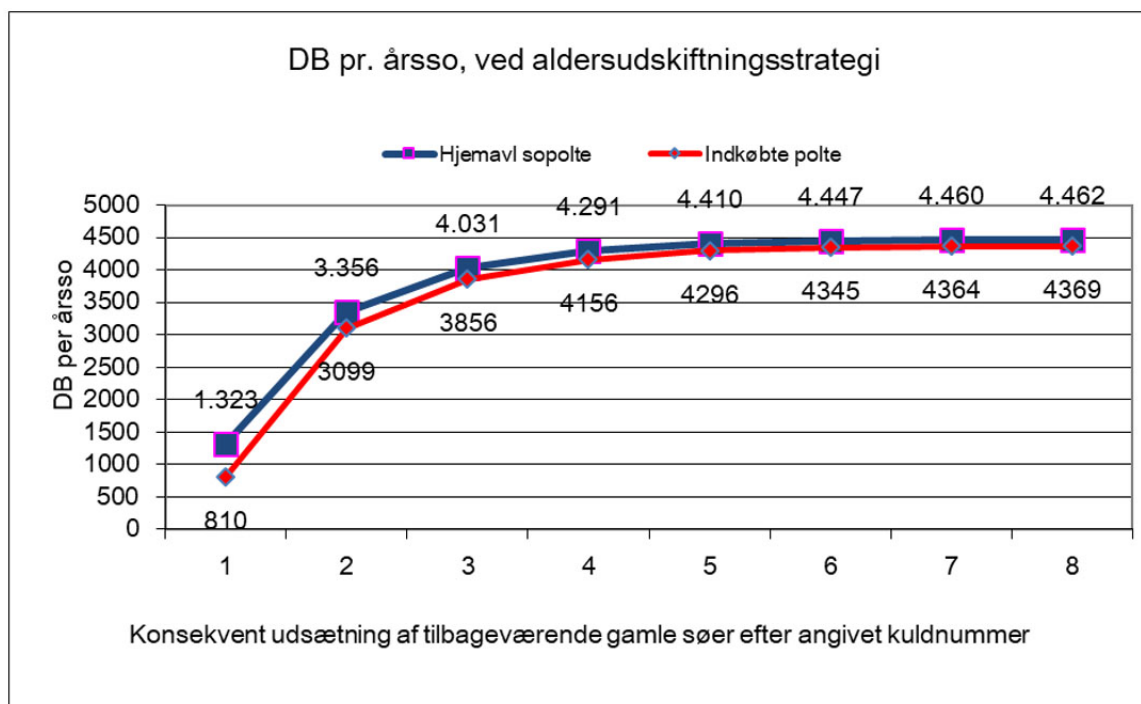
I en gennemsnitsbesætning får 4. og 5. kuldssøerne flest levendefødte grise pr. kuld, og en 8. kuldssø får flere grise end en 1. kuldssø.

Figur 2. Det højeste antal levendefødte grise pr. kuld

Udskiftningsstrategien påvirker produktionsøkonomien i en besætning, da en høj udskiftning øger omkostningerne til indkøb og opvækst af nye avlsdyr. Hvis alle søer udsættes f.eks. efter 1. kuld, er DB pr. årssø cirka 1.000 kr. Hvis alle søer derimod udsættes efter 4. kuld, er DB pr. årssø cirka 4.000 kr.

Figur 3. DB pr. årssø ved konsekvent udsætning af alle søerne ved et given kuldnummer

ANBEFALING TIL KRITERIER FOR UDSÆTNING AF SØER

Der er ingen eksakt anbefaling på det optimale antal kuld, en so bør have, inden de konsekvent udsættes, men følgende regler kan bruges:

- 1. kuldssøer: Må aldrig udsættes på grund af kuldstørrelse eller fravænningsresultater, men kun på eksteriør eller fertilitet.
- 2.-4. kuldssøer: Soen skal have to dårlige farings- eller fravænningsresultater (må godt være en af hver), før den udsættes.
- 5.-12. kuldssøer: Søer med de dårligste farings- eller fravænningsresultater i holdet skal udsættes.

Ved fravænnning vurderes, hvilke søer der skal udsættes på grund af alder, lav kuldstørrelse eller ringe moderegenskaber. Fravænnede søer, som har været i sygesti før faring, har haft skuldersår eller har dårlige ben, så de forventes at have svært ved at klare sig i løsdrift, skal ligeledes udsættes direkte ved fravænnning.

UDVIKLING I SODØDELIGHEDEN

SEGES Innovation følger udviklingen i so-dødeligheden i danske besætninger. Det sker ved at følge, hvor mange søer der årligt leveres til DAKA og holde det op i mod sobestanden i Danmark. SEGES Innovation har således mulighed for at iværksætte målrettede tiltag, der kan reducere sodødeligheden på landsplan, hvis udviklingen går i den forkerte retning.

Erhvervets målsætning er 9 % af årssøerne er selvdøde eller aflivet.

I 2023 var sodødeligheden på 16,5 % af årssøerne.

➤ **SE UDVIKLING I SODØDELIGHED - TAL FRA DAKA 2023**

COOKIEPOLITIK PRIVATLIVSPOLITIK

Printet er fra Svineproduktion.dk. d. 12-06-2025

Ophavsretten tilhører Landbrug & Fødevarer Sektor for Gris. Informationerne fra denne hjemmeside må anvendes i anden sammenhæng med kildeangivelse.

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov. Landbrug & Fødevarer Sektor for Gris er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende de indlagte informationer.

Artiklen findes på adressen: svineproduktion.dk/Aktuelt/Temaer/SoLiv2